

26 kwietnia 1964 r. uchwalone zostało Prawo Wewnętrzne Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego. W nim to stwierdza się, że „*Kościół Ewangelicko-Augsburski stoi na gruncie przekazanej w Piśmie Świętym Ewangelii o Jezusie Chrystusie, Synu Boga Żywego Ukrzyżowanemu i Zmartwychwstałemu Zbawicielowi świata, Panu Kościoła i uznaje księgi symboliczne Kościoła Luterskiego, zawarte w księdze Konkordii z 1580 r. za miarodajny dla siebie wykład wszystkich ksiąg kanonicznych Starego i Nowego Testamentu, w szczególności Ewangelii, która jest niewzruszoną podstawą nauki działalności i wspólnoty Kościoła*”.

Przez Marcina Lutra ogłoszone w Wittenberdze 31 października 1517 r. do Polski dotarły już w 1518 r. W Gdańsku szerzył je wówczas dominikanin Jacob Knade. W Poznaniu poglądy Lutra znane były w roku 1520, a w Krakowie pierwsze ślady zauważalne są w roku 1522. Musiał być to ruch bardzo żywy skoro już w 1520 r. król Zygmunt Stary wydał edykt Toruński nakazujący spalenie pism Lutra oraz zakaz przywożenia ich do Polski.

Pierwszych wyznawców nauka Lutra znalazła wśród ludności niemieckiej miast polskich by po upływie kilkunastu lat zdobyć zwolenników również wśród szlachy i magnaterii wielkopolskiej oraz mieszczaństwa polskiego. Ruch ten znalazł zwolenników wśród chłopów Wielkopolski, Mazur i Śląska. Tam też przetrwał do dzisiaj.

narodowości polskiej 35 znalazło się w obozach koncentracyjnych, gdzie 15 postąpiło życie. Wiele obiektów kościelnych uległo zniszczeniu lub uszkodzeniu. Spłonął m.in. zabytkowy kościół w Warszawie a także Szpital Ewangelicki.

Władze Polski Ludowej uznały Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z 1936 r. o stosunku państwa do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego. Dekret ten został uzupełniony Dekretem Prezydenta z dnia 19 września 1946 r. a następnie ustawą sejmową z dnia 4 lipca 1947 r. Do Kościoła włączono przedwojenne parafie luterskie, które należały do Kościołów Ewangelicko-Unijnych w Poznańskim na Pomorzu, Górnym Śląsku, Kościoła Ewangelicko-Luterskiego oraz Kościoła Ewangelickiego Wyznania Augsburskiego i Helweckiego.

Kościół Ewangelicko-Augsburski w Polsce liczy dzisiaj około 100 tysięcy wiernych, co oznacza, że liczba wiernych w porównaniu z okresem przedwojennym w naszym kraju zmalała niemal o 90%. Stało się to również za sprawą wyjazdów z kraju w latach powojennych Mazurów oraz ewangelików ze Śląska Opolskiego. Wskutek tych wyjazdów egzystencja wielu parafii ewangelicko-augsburskich w Polsce została poważnie zagrożona. Niektóre liczne niegdyś parafie w Polsce centralnej zaprzestały w ogóle swojej działalności z powodu braku wiernych. Mimo tego liczba wiernych powoli lecz

Kościół Ewangelicko- -Augsburski

Najbardziej spontaniczny rozwój Reformacji w Polsce przypada na okres rządów króla Zygmunta Augusta (1548—1572). Powstają wtedy parafie w Gdańsku, Toruniu, Elblągu, Bydgoszczy, Grudziądzu, Chełmie, Maiborku, Chojnicach, Tczewie. Za rządów Zygmunta Augusta zaczęły również obradować pierwsze synody luterskie. Poglądy Marcina Lutra dotarły także na Litwę, ale w późniejszym czasie bardziej zaadaptowały się tutaj kalwinizm. Za rządów Zygmunta III Wazy do głosu dochodzi szczególnie silna kontrreformacja i sprawiła ona, że luteranizm uległ poważnemu skurczeniu. Pod koniec XVI wieku w Wielkopolsce istniały 142 zbory luterskie, w tym 32 polskie. To poważne ograniczenie praw obywatelskich dla innowierców spowodowało, że sytuacja luteranizmu i innych kierunków reformacyjnych ulegała stalemu pogorszeniu. W pierwszej połowie XVIII wieku za panowania królów saskich była ona wręcz tragiczna. Od 1716 r. luteranom, reformowanym ani braciom czeskim nie wolno było zakładać nowych zborów. Dopiero traktat warszawski z 1768 r. przyznał wszystkim protestantom i prawosławnym szerokie swobody religijne.

Szczególną rolę odegrał luteranizm na Śląsku Cieszyńskim. W XVI wieku cała ludność Śląska Cieszyńskiego przyjęła luteranizm. W okresie kontrreformacji zwłaszcza po wojnie trzydziestoletniej luteranie zostali pozbawieni wszelkich praw odebrano im kościoły, wypędzono duchownych a ludność zmuszono do powrotu na łono Kościoła rzymskokatolickiego. Przed wybuchem I wojny światowej na Śląsku Cieszyńskim żyło 100 tys. luteran.

W granicach niepodległego Państwa Polskiego, które powstało po I wojnie światowej znalazło się 90 tys. ewangelików, z tego luteranów było około 830 tysięcy. W skład Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego z siedzibą w Warszawie weszli luteranie z b. Królestwa Kongresowego, Śląska Cieszyńskiego i Krakowa. Pozostali luteranie należeli do Kościoła Ewangelicko-Unijnego.

W wyniku działań wojennych Kościół Ewangelicko-Augsburski poniósł ogromne straty we wszystkich dziedzinach życia kościelnego. Spośród 120 duchownych, którzy przyznawali się do

systematycznie wzrasta. Kościół Ewangelicko-Augsburski utrzymuje cztery domy opieki dla ludzi starych i chorych w Dziegielowie k. Cieszyna, Miechłowicach k. Bytomia, w Konstancinie Jeziornej i Węgrowie Podlaskim. Dziegielów jest jednocześnie od wielu lat ośrodkiem ruchu pietystycznego, który wywiera istotny wpływ na życie religijne Kościoła. Kościół wydaje dwutygodnik „Zwiastun” w nakładzie 14.000 egzemplarzy, Kalendarz Ewangelicki w nakładzie 20.000 egzemplarzy oraz kilka pozycji książkowych rocznie.

Najwyższą władzą Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego jest Synod wybierany na pięć lat a obradujący raz w roku. W skład synodu wchodzi 51 osób, z czego dwie trzecie to osoby świeckie a jedna trzecia — duchowni. Organem wykonawczym Synodu jest Konsystorz Duchownym zwierzchnikiem Kościoła jest biskup. Biskup wybierany jest dożywotnio, może jednak przejść w stan spoczynku kiedy ukończy 65 lat życia. Reprezentuje on Kościół wobec władz państwowych i innych Kościołów i Związków Wyznaniowych. Kościół Ewangelicko-Augsburski w Polsce dzieli się na sześć diecezji Cieszyńską, Katowicką, Mazurską, Pomorsko Wielkopolską, Warszawską i Wrocławską. Ponad połowa członków zamieszkuje na terenie diecezji Cieszyńskiej. W skład diecezji wchodzi parafie, nad którymi zarząd sprawują: Zgromadzenie Parafialne, Rada Parafialna i Proboszcz. Kadencja Rady Parafialnej trwa trzy lata. Proboszcz wybierany jest przez Zgromadzenie Parafialne dożywotnio, a ściślej do ukończenia 70 roku życia. W województwie tarnowskim nie ma parafii Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego, a wierni których jest dwudziestu należą do parafii Św. Marcina w Krakowie i tam też uczęszczają na nabożeństwa. Kościół Św. Marcina został zbudowany w latach 1637—1640 w stylu wczesnego baroku. Ołtarz, który w kościele ewangelickim pełni wyłączną rolę stołu komunijnego pochodzi z roku 1870. Napis nad wejściem do Kościoła Św. Marcina przy ul. Grodzkiej „FRUSTRA VIVIT QUI NEMINI PRODEST” — Na próżno żyje kto nikomu nie przynosi pożytku.

TADEUSZ MĘDZEŁOWSKI